

1.4.2016 Mladina

Stran/Termin: 60

Naslov: 'Če ne šimfaš slovenstva, nisi čisto ta pravi'

Naklada: 19.840,00

Avtor: Katja Perat

Površina/Trajanje: 2.398,50

Rubrika/Oddaja: /

Žanr: INTERVJU

Gesla: BUTNSKALA, PREŠERNOVO GLEDALIŠČE KRANJ

»Če ne šimfaš slovenstva, nisi čisto ta pravi«

Emil Filipčič - File

*Pisatelj in soavtor kultne radijske igre **Butnskala**, ki je te dni doživela odrsko različico*

Piše: Katja Perat

Foto: Uroš Abram

Literarna zgodovina je Emila Filipčiča - Fileta shranila kot ludista, zgodovina urbanih legend kot šumijevca, večina pa se ga verjetno spomni kot tistega, ki je z Markom Dergancem - Dergijem nekje v meglicah naše polpretekle kulturne zgodovine za Radio Študent skuhal kultno radijsko igro **Butnskala**, ki se je vmes prelevila v film, potem v strip, nazadnje pa še v gledališko predstavo. Vse, kar je kdaj napisal, raste iz korenine absurda, in zdi se, da bi imel *Leteči cirкус Montyja Pythona* dobre šanse tudi pri nas, če bi ga le zaupali Filetu. Na Dnevih slovenske drame v Kranju si je ravno ogledal premierno uprizoritev odrske različice **Butnskale** v režiji Vita Tauferja ter koprodukciji **Prešernovega gledališča Kranj** in Slovenskega mladinskega gledališča. In kako se je imel?

Kako ste se imeli na premieri **Butnskale?**

► Mater, dobro je bilo. Takole je: zelo dober začetek ima in zelo dober konec. Postavili so ogromno skalo in nastopajoči so res videti, kot da bi bili ena sekta. Videti so kot ljudje, ki se zbirajo, kot se ljudje danes tudi zares zbirajo. Eminenca je videti kot kakšen telovadni učitelj. Tudi telo je v igri, ne samo duh. Potem pa pride Fanči v vojaški uniformi in kar naenkrat je videti, kot da jim je šlo že od samega začetka samo za moč. Tako lepo se je začelo, tako zanimivo in skrivnostno je bilo. Pa kako se je končalo! **Butnskala** je do danes doživela praktično že vse svoje inkarnacije. Najprej je bila radijska

igra, potem je bil film, potem strip, zdaj gledališka predstava. Katera različica se vam najbolj dopade?

► Baleta še ni bilo, so bili pa že predlogi. Sicer pa, kaj pa vem. Saj veste, vsaka po svoje. Film sem gledal, ko je bil nazadnje na televiziji in sem se prvič smejal samemu sebi. V tem filmu namreč igrava oba z Dergijem.

Samemu sebi ali s samim sabo?

► Kaj pa vem. Nekako simpatičen sem si bil. Vam je postalo žal, da niste naredili igralske kariere?

► Ne. Dovolj časa sem bil igralec, da vem, da to ni lahko. Igrati v gledališču je prima, predvsem če imaš veliko vlogo. Počutiš se, kot da si nekaj naredil, in ko zapustiš stavbo, se počutiš, kot da si pošten človek.

Pri filmu pa človek takega občutka nima?

► Pri filmu si bolj podoben pesniku. Postavijo te recimo zraven potoka in rečejo, da boš ti zdaj tukaj stal, oni pa bodo še malo razmislili, kam postaviti kamero, kam luč in vse ostalo. Potem se umaknejo kakšnih trideset, štirideset metrov stran od tebe. Ti pa še naprej stojiš ob potoku. Pol ure. Začneš opazovati ribe, oblake in na pol pozabiš, zakaj

si tam, nakar ti rečejo, da bodo zdaj začeli. In potem snemajo. In potem ti rečejo, da bodo morali začeti še enkrat od začetka. Tokrat čakaš eno uro. V takih okoliščinah se človek težko počuti kot igralec, prej si zaželi, da bi o svojem doživetju potoka napisal kakšno pesem.

Ste zaradi takih občutkov na koncu postali pisatelj, čeprav se doštudirali filmsko režijo? Se

Gledališka predstava:

Butnskala

Kdo: napisala Emil Filipčič in Marko Derganc, režiral Vito Taufer

Kdaj: ponovitve 2., 3., 12., 13., 14., 16., 18. in 23. aprila 2015

Kje: Slovensko mladinsko gledališče, Ljubljana

vam je vsakič, ko ste poskušali začeti delati film, zgodilo, da ste si namesto tega zaželeli delati literaturo?

► Seveda. Ne vem, ali ste brali moj roman *Problemi*, ampak tam sem opisoval, kako sem v Drami igral *Bolho v ušesu* in sem se nekega dne, medtem ko sem hodil po stopnicah, vprašal, kdo jaz pravzaprav sem – igralec ali pisatelj? Ugotovil sem namreč, da igram bolj ali manj samo zato, da grem lahko potem domov in pišem o tem. V gledališču je težko, če igraš majhne vloge. Nimaš ritma. Če igraš velike vloge, imaš občutek, da si dal skozi eno usodo, tragično ali komično, ampak usodo, ki si jo zaokrožil. Če imaš majhno vlogo, je pa nerodno. Prideš na oder, si tam četrte ure, ravno se ogreješ, potem pa greš dol in te eno uro ni nazaj. Potem pa prideš in imaš nemi prizor in greš dol. In čez pol ure še enega. In potem je konec.

Če si pisatelj, pa si sam odmerjaš, kako velika bo tvoja vloga?

► Pri pisateljevanju je tisto, kar je najlepše, tudi najbolj zajebano: sam si. Kadar si v redu sam, je prima, če si pa zajebano sam, bi bil pa človek raje igralec. Tudi če bi do smrti igral samo še ta male vloge, samo da bi bil med ljudmi in malo pozabil. Če si predolgo sam, se ti začne zdeti, da v resnici tudi pisatelj nisi. To je ta razlika med ustvarjanjem in delom. Ustvarjati je lahko, ker je po nareku navdiha. A včasih moraš pisati tudi, kadar navdiha ni, ker čutiš, da ne gre drugače. In to je težko.

Kot dramatik ste morali verjetno preživeti kar nekaj premier lastnih tekstov. Je mučno poslušati druge ljudi, kako govorijo vaše besede?

► Ne. Kako bi rekel, nad gledališčem sem kar pristno navdušen. In tudi sam rad berem drame.

Svoje lastne?

► Ne, od Ionesca. Pa Becketta, Harolda Pinterja, Sofoklesa. Marsikdo reče, da ne najde vhoda v dramo, če jo samo bere s papirja. Jaz pa sem si vedno zelo živo predstavljal vse like. Vedno sem hotel napisati tragedijo, ampak ne znam, ker me vleče h komediji. Za tragedijo si moraš verjetno bolj želeti napisati nekaj tragičnega, skoraj bi lahko rekli dolgočasnega.

Zakaj pa si želite napisati tragedijo, če se vam zdi, da vodi v dolgčas?

► Ker se mi zdi, da je v tragediji ena resnica življenja. Čeprav se potem vedno spomnim, da je življenje pravzaprav precej absurdno, kar pomeni, da je tudi smešno. Vsak velik dramatik bi moral znati združevati komično in tragično. Najbrž bom še poskušal.

Kot Shakespeare?

► Napisal sem dramo *Suženj akcije*, ki je narejena na osnovi Shakespearovega *Henrika VI.* Poskušal sem zadeti celo dolžino. Tako sem ugotovil, da mora biti drama dolga. Mora ti pustiti občutek, da je skala velika, da je zajetna. Da jo čutiš tudi naslednji dan. Skrivnost tragedije je velikokrat

tudi v tem, da ti od nje odpade rit. In da si, ko greš ven, tako hvaležen, da je konec, da se ti vse zdi prima.

Kako to, da je *Butnskala* nastala kot radijska igra?

► Včasih je bil radio velika stvar. Bil je enako pomemben kot kasneje televizija in danes internet. Po njem smo poslušali prenose nogometnih tekem. Ko sem še živel v Beogradu, smo poslušali oddajo *Veselo večje*. Nastopal je Mija Aleksić, imenoval se je Raf. To je bilo nekaj neverjetnega. Radio mi je nekaj pomenil. Ko sem prišel v Slovenijo, pa sem poslušal detektivsko oddajo *Dovolite, ime mi je Koks*. Jurij Souček je bil Koks, pa sploh nisem vedel. Izvedel sem šele, ko sva skupaj igrala v *Bolhi v ušesu*, in sem mu oddajo na veliko hvalil.

Kako pa ste pristali na Radiu Študent?

► Poročil sem se. Sina sem dobil. Treba je bilo v službo, ni bilo druge. Punce kmalu poveste, kdaj je konec zajebancije. Šel sem na avdicijo in očitno sem bil dober, ker so me sprejeli. Radio Študent je bil resna reč, čeprav je veljalo, da se lahko zezaš, smo vseeno imeli vaje za pravilno izgovorjavo in vse ostalo. Potem sem bil nekaj časa samo napovedovalec. Potem pa me je zgrabilo, da bi imel oddajo. Uspelo mi je prepričati urednika. Vse svoje prijatelje sem nažical, da so mi dali svojo umetnost, potem pa sem jo naglas bral na radiu. To je bila literarna oddaja, nič posebnega. Takrat sva z Dergijem doma snemala skeče za prijatelje. Enkrat sem enega, *Kranjska Gora* se je imenoval, predvajal na radiu in izkazalo se je, da je ljudem prima. Telefoni so zvonili, ljudje so hoteli še. In tako je nastala *Butnskala*.

Kako pa to, da se je rodila zgodba o sektaštvu? Ste bili sami kdaj pripadnik kakšne sekte?

► Bil sem pri transcendentalnih meditanti po Maharišijevem nauku. Tja sem šel, plačal, dobil svojo mantro in meditiral. Mislim, da sem šel tja v resnici zaradi družbe. Takrat sem živel na kmetih. Saj v naravi vidiš marsikaj. Kako je polna presenečenj, kako mraz je lahko, kako je lahko že narasel potok izjemno nevarno prečkati, kako krhek je človek. Ampak jaz sem se moral družiti. Kot kaže, mi je marsikaj od tega ostalo, ker sem potem to uporabil v *Butnskali*. Poznal sem občutje, kako je, ko se zbere več ljudi.

***Butnskala* se začneja sredi velike eksistencialne tesnobe. Je bilo tudi to plod osebne izkušnje ali ste samo hoteli okarakterizirati kate-regakoli naključno izbranega zabludelega filofaksovca?**

► Oboje. Moja privatna eksistencialna stiska, ki je v *Butnskali* ni oziroma jo je vsaj ta filofaksovec zamolčal, je bila predvsem to, da sem bil poročen, da sem imel otroka in da sem moral vsak dan v službo.

Utesnjevalo vas je to, da ste se morali kar naenkrat začeti pretvarjati, da ste odrasel človek?

► Seveda. Počutil sem se, kot da bi moral biti čisto posvečen umetnosti, kot da bi moral na tem področju nekaj narediti. Pa ne nekaj malega, temveč nekaj nezamisljivega.

Štartal ste skratka na Nobelovo nagrado?

► Stoodstotno.

Danes še gojite to pričakovanje?

► V tretji knjigi sem pisal o tem, kako rad bi dobil Nobelovo nagrado, v četrti sem bil zadovoljen že z Goncourtovo, nazadnje sem se zadovoljil že s Prešernovo. In to tisto iz sklada.

Ste se res nekoč spreobrnili v islam?

► Ne, samo Koran sem prebral. Pa Sveto pismo. Sem pa pri petih letih videl Boga.

Ki vam je, če se prav spomnim, rekel: »Simpati-

61

čan si mi mali, ali nemaš pojma.«

► Točno. Svetih knjig sem se lotil, da bi dobil potrditev.

Tega, da Bog misli, da ste simpatični?

► Najbrž, ja. Da bi nekje med vrsticami pisalo: »Tebe imam rad, ti si mi simpatičen, kar brez skrbi bodi.« Koran sem se začel učiti tudi na pamet, kar zahteva disciplino. In discipliniral sem se. Nekaj časa celo nisem pil.

Kako dolgo?

► Ne prav dolgo. Ampak nekaj časa tudi kadil nisem. Čeprav to najbrž bolj zato, ker sem živel na kmetih in je bilo do prve trgovine dva kilometra, kar je, če je zunaj pol metra snega in minus 14 stopinj, kot jih na Bloški planoti včasih pač je, kar daleč in človek dvakrat premisli, ali se mu splača po cigarete ali ne.

Kako pa ste pristali na Bloški planoti?

► V Ljubljani sem srečal enega kmeta, ki je iskal Maximarket. Poskušal sem mu razložiti, kje je, potem pa sem pogledal v njegove oči in videl, da je v New Yorku. Da niti približno ne razume, ko mu govorim, kje naj zavije levo, desno, naravnost. Pa sem rekel, da mu bom pokazal. Med tem, ko sva hodila do Maximarketa, sem ga vprašal, ali bi se dalo pri njih dobiti kakšno bajto, da bi v njej lahko pisal. Mogoče, je rekel. Zmenila sva se, da pridem na obisk. In sem prišel, pa sva šla naokrog po kmetijah, ki jih je poznal. Prišla sva do Franceta. Ja, je rekel France, imam bajto. Ja, lahko živiš v njej. Koliko pa stane, sem vprašal. Nič. Bajta je imela kmečko peč in okna, bila pa je v bolj slabem stanju. Zato mi jo je tudi dal. Če v bajti kdo živi, bajta namreč diha. Če ni nikogar, pa propada.

Kako dolgo ste pa zdržali tam?

► Dve leti in pol.

Zakaj pa potem niste več zdržali?

► Ker sem se poročil.

Žena pa ni hotela na Bloško planoto?

► Ne, saj bi. Sčasoma sem dobil tudi eno malo boljšo bajto, pa sem jo potem tudi izgubil. Tako se pač zgodi. In sva se vrnila. Medtem ko sem živel tam, sem ugotovil, koliko me vseeno vleče v mesto. Ni mi bil cilj, da bi mojo dramo igrali v tisti vasi.

Vi ste hoteli biti na sceni.

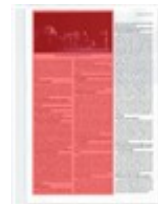
► Seveda.

Kakšna pa je bila takrat scena?

► Institucije, ki jih poznamo še danes, so bile takrat velika reč. V ljubljanski Drami, mariborski Drami, Mestnem gledališču ljubljanskem so takrat, ko sem bil na Bloški planoti, igrali samo resne stvari, tudi resne komedije. Mladinsko gledališče je bilo še dobresedno mladinsko, igrali so stvari za otroke. Edina alternativa je bilo Gledališče Glej. Pred tem je bil Oder 57, potem pa ga ni bilo več, te stvari niso bile trajne. Glej pa je bil moderen teater za moderne poskuse.

Kako pa ste se imeli kaj v Šumiju?

► Šumi ... to je bilo zame spoznavanje z Doorsi, Janis Joplin, s tistimi, ki so šli v svojo

Prizor iz predstave *Butnskala* / Foto: Peter Uhan

glasbo do smrti. To je bil pravzaprav takrat tudi moj občutek in tudi občutek marsikoga med nami. Da je treba umreti za umetnost. Razlika je bila samo v tem, da en pesnik ali pisatelj ni mogel proizvesti take masovne histerije kot Jim Morrison. Da bi imel literarni večer in bi se vsem zmešalo od tvojih besed.

Pa bi si vi tega želeli?

► Seveda bi si. Še pri devetinsiridesetih me je grabilo. Sem bil v ansamblu, The Šmidts smo se imenovali. Jaz sem recitiral svoje pesmi. Poskušal sem tudi peti, pa ni šlo. Jebenti, nimam talenta. Take stvari si je treba kar priznati.

Zakaj pa bi bilo treba umreti za umetnost?

► Zato, ker bi bilo fajn umreti, dokler je človek mlad.

Da se mu ne bi bilo treba blamirati s tem, da postaja neprivlačen?

► Seveda. Veste, kako nerodno je, če si neprivlačen. Kar nekaj ti zmanjka.

Ne gre torej za umiranje za umetnost, gre za umiranje na vrhuncu svojih moči.

► Absolutno. Ampak si človek sčasoma premisli. Zelo sem se smejal, ko je prijatelj pravil, da bi morali ljudje živeti samo do štiridesetega, ker potem postanejo bebasti. Potem pa si je tudi on premislil. Pri štiridesetih je bil čisto šokiran, ko so mu v študentski menzi rekli, da zdaj pa res ne more več tam jesti zastoj. Do takrat je imel življenje urejeno: imel je hrano in lahko je filozofiral, kadar je hotel. Potem pa je bil malo presenečen.

Je vas tudi presenetilo, da ste se nekega dne zbudili in niste bili več mladi?

► Me je, ja. Lahko vam povem kar konkretno: bil sem v nekem lokalu in se pogovarjal z mladimi ljudmi, ravno sem nekaj razlagal, ko mi naenkrat eden izmed njih reče: »Gospod, vi ste *prima*. *Prima* govorite, res. Ampak veste, ta stari so na drugem koncu lokala. Tja pejte. Mi se tu pogovarjamo svoje stvari.« In takrat sem kar naenkrat ugotovil, da sem kljub vsej svoji duhovitosti izpadel. Oni se ukvarjajo s svojimi stvarmi. Bo prišla neka punca? Bi šli k njej domov? To jih zanima, ne pa, kar jaz razlagam.

Vas je razžalostilo?

► Šel sem k »ta starim«. Zgledali so takole: en je stal sam s pivom in gledal skozi šipo.

Drugi je stal ob pivu na drugem koncu in gledal v zid. In tako naprej.

S kom se pa potem človek na koncu družijo?

► Jaz se še vedno poskušam s ta mladimi, če se le da. Dokler mi spet ne rečejo, naj spokam.

Kako pravzaprav, da ste se iz Beograda preselili v Ljubljano?

► Moji starši so bili Slovenci, moj oče je bil oficir JLA in je dobil prekomando, tako smo v Beogradu sploh pristali. Potem ko sem bil star enajst let, smo se preselili nazaj.

Ste Beograd kaj pogrešali?

► Grozno. Tisto je bila moja prva izkušnja minevanja. In zdaj vidim, da če človeka kaj resnično boli, je to minevanje. Z leti morda postane malo trpežnejši ali pa zglašen kot kamni v vodi. Saj ne vem, kaj je bolje, kaj slabše. Trajanje človeku pusti vtis, kot da je trd, neizprosno, jeklen, top, brezčuten, brezdušen. Kar prenašaš, bolečina se kar vali in vali. Čez trilijone let bo konec veselja. Pred petnajstimi milijardami let je veselje nastalo. Ali pa pred trinajstimi ali pa petimi, saj ne vem točno, koliko, ampak vsekakor je bilo to precej daleč nazaj. Nekje na sredi sem pa jaz in včasih imam tudi zase občutek, da kar trajam in trajam in trajam. In vidim, da ne bi rad nehal. Daleč od tega.

Kako pa človek uravnoveša svojo željo po tem, da ne bi nehal trajati, in neizogibno dejstvo, da bo v to prisiljen?

► Napiše pesem. Pesem zadene trenutek, zato je lahko dobra. Ker uokviri rajsko sliko. Saj roman hoče isto, le da zato porabi več besed.

(Potem k naši mizi pristopi moški z radijskim glasom in zaprosi za dovoljenje, da bi nas malo zmotil. Povpraša Fileta, kako da je, mu pove, da je videti dobro. »Tudi jaz sem vmes postal pesnik, ampak si ne upam tega govoriti pred vami, me bodo še zaprli,« reče. »Ste vi tisti taksist, ki je imel tako rad pesem Tone in Jože?« vpraša File. Ni tisti. Zahvali se za pozornost, gre.)

Pesem Tone in Jože?

► »Tone in Jože sta tekla čez rože. Čez tone, čez stotine rož. Tekla sta tiho, mirno in zbrano, kakor veselo srce razigrano, čez tone, čez tisoče rož.« Potem pa še kar traja. Sem mislil, da je bil gospod tisti taksist, ki mi je vedno mahal iz taksija in kričal: »Tone in Jože sta tekla čez

Mladina 13 / 01.04.2016

rože!« Tako, da je to postala ena izmed mojih najbolj popularnih pesmi.

Če se še za trenutek vrneva k Beogradu, kako to, da se tja niste nikdar vrnili?

► Saj sem se vračal. Leta 1996 je bilo recimo perfektno: kot ta pravi Slovenci smo šli z raf-tom po Tari, nato smo se vrnili v Beograd in naročili taksi. Taksistu sem razložil, da bi šli radi na Skadarlijo, moje drugo beograjsko domovanje. Nakar me taksist naenkrat vpraša, ali sem res Slovenec glede na to, kako lep beograjski naglas da imam. Vse sem mu razložil, pa me je čez nekaj časa vseeno vprašal, ali sem prepričan, da sem res Slovenec, in dodal: »Izvinite, ali vi meni zvučite ko da nigde drugde nego ovde nikad u životu ni živeli niste!« Bil je prepričan, da sem dva Slovenca, ki sta bila z mano, poskušal nategniti, da sem tudi sam Slovenec, in ju obrati za marke. Ne nazadnje je vozil taksi limuzino, nosil pozlačena očala in kravato. Ne vem, čigav je bil, mogoče Arkanov. Zdelo se mi je, kot da je to najboljši možen povratak. Kot bi mi Beograd dal priznanje, da ga sploh nikoli nisem zapustil. Zdaj pa vse bolj ugotavljam, da sem v resnici čisti Slovenec. Manjka mi samo še, da bi imel tako željo po potovanjih, kot jo opažam pri drugih Slovencih. Mater, vsak Slovenec je bil že na Antarktiki ali pa vsaj na Orinoku. Jaz ne hodim preveč naokoli. Pa vseeno nekam pridem. Videl sem recimo Pariz in sem ugotovil, da je še večji kot Beograd. Kako je mogoče, da je neko mesto tako veliko, da mu ne vidiš konca? Tam nekje v meglicah se stolpiči kar še nadaljujejo in nadaljujejo.

Vam je bilo to lepo ali grozno?

► Malo grozno. Jaz hodim peš. Pa sem hotel priti od točke A do točke B z zemljevidom. Ko sem ugotovil, da sem v eni uri in pol naredil pol centimetra po zemljevidu in da v roku enega dne nikakor ne bi mogel priti iz mesta ven, sem bil šokiran. V takem mestu ne moreš več računati na noge ali pa moraš nehati računati na uro in si reči, da ni važno, kdaj kam prideš.

Ne samo, da hodite peš, tudi pišete še vedno na roke. Kako to, da se niste nikdar priučili fine umetnosti tipkanja?

► Remington portable je bil moj ideal. Za cilj sem imel, da bi dobil ta pisalni stroj. Dobil sem ga na skrajnem koncu kariere pisal-nih strojev. Nanj sem napisal eno stran. Šlo je strašno počasi, ker je bil zelo star in se je nanj zelo slabo tipkalo. Takrat že ni bilo več nobene trgovine, kjer bi se dalo kupiti novega ali vsaj popraviti starega, tako da sem obupal in se vrnil k svinčniku.

Računalnik pa nikdar ni postal vaš prijatelj?

► Ne, ne znam ga uporabljati. Prijatelj me je poskušal prepričati, kako dober da bi bil za internet in koliko sledilcev da bi imel na Facebooku. Najbolj me je zmotilo, ko je rekel, da se moram najprej naučiti pisati. Saj že znam pisati, zakaj bi se učil še enkrat?

Z leti so vaši romani začeli dobivati vse več avtobiografskih elementov. Kaj žene človeka, da piše o sebi?

► Fantazija. Jaz sem vedno veliko fantaziral. Kot sem opisal v svojem romanu *Grein Vaun*: v otroštvu sem se veliko igral z očetovim oficirskim pasom. Preobračal sem ga in si zamišljal, da sem jaguar, morski pes, nogometaš. Nekaj človeškega in nekaj živalskega. Skozi leta pa te fantazije začenjajo zahtevati uresničitev. Če samo fantaziraš, se hitro začneš počutiti, kot da si malo blazen. Ta uresničitev je bila pri meni pisanje. O vsem tem, kar vam zdaj pripovedujem, me je bilo v svojem prvem romanu blazno sram govoriti. Sram me je bilo svojih fantazij. Star sem bil že triindvajset let, fantazija pa me je še vedno vlekla v otroštvo. Videti je bilo, kot da ne morem iz otroštva. Če zdaj razmišljam o svojem strahu pred minevanjem in o tem, kako strašno sem pogrešal Beograd, se mi zdi, da sem v resnici pogrešal svoje otroštvo, da je bilo to tisto, kar sem hotel nazaj. Še zdaj, ko pišem, me vleče tja. Tam iščem tisti prvi užitek, ki sem ga našel v branju stripov in Karla Maya. Zadnje čase sem toliko pisal, da sem skoraj pozabil brati, in to je grozno. Potem pa mi je končno uspelo prebrati Jungovo *Rdečo knjigo*. Hvala bogu, sem si rekel, po dolgem času mi je nekdo povedal nekaj drugega od tistega, kar vem sam, mi je pa še vedno soroden. Tudi Jung je namreč kot otrok videl Boga. Saj sem ga že prej malo bral in tudi kolektivno nezavedno se mi je zdelo kar domače, ampak ga nisem čutil kot čisto svojega. Ko pa sem prebral njegove spomine, sem se našel. Veste, da je bila ta knjiga skrita? Najbrž zato, ker v njej priznava, da ima dušo. To pa se za zdravnika skoraj ne spodobi.

Imate tudi vi dušo?

► Ja, si predstavljam, da jo imam. Včasih si predstavljam, kot da bi hotel celo življenje skleniti v krog. Da šteje samo, če je zvezno od začetka do konca. Od rojstva do tega trenutka zdaj, ko se pogovarjava. Da morajo vsi trenutki veljati enako. Da moram zdaj z enako nujnostjo nekaj vedeti ali vsaj hoteti

nekaj vedeti, kot sem hotel takrat, ko sem bil otrok.

Pa ste kaj izvedeli ali človek do smrti ostane neveden?

► Jebela, saj to. To je tisto vprašanje. Kar naenkrat se ti zazdi, kot se je zazdelo temu Jungu, da je bilo vse zgrešeno. Da je bila vsa njegova kariera zgrajena samo zaradi denarja in časti. Kar se mene tiče, mi denar očitno nikoli ni pomenil dovolj in mi je bilo čisto v redu, da sem ga imel povprečno. Slava pa vsekakor. Te sem si zmeraj želel, pa sem je bil mogoče malo nadpovprečno deležen samo na območju Ljubljane, niti Slovenije ne.

Zakaj pa ste si tako želeli slave?

► Samo to mi je nekaj pomenilo. Mogoče ravno zato, ker od nje ne dobiš ničesar. In ker je minljiva, to je zanimivo.

Pa ste takrat, ko ste se gnali za slavo, že vedeli, da je minljiva?

► To sem izvedel sproti. Ko sem leta 2011 dobil nagrado Prešernovega sklada, za katero se mi je sicer zdelo, da bi jo moral dobiti že zdavnaj, sta mi dva precej neznana človeka, mogoče znana samo s ceste, prišla vsak posebej povedat, da je slava minljiva. To sem razumel kot namig usode. Ampak za kakšno slavo se človek sploh žene? Verjetno za posmrtno. Ampak dlje ko si na svetu, manj te posmrtna slava sploh še zanima. Nisem več prepričan, da boš od nekje zgoraj lahko gledal, kako se odvija situacija po tvoji smrti. Včasih sem se kar videl, kako jaz od zgoraj opazujem, slava pa med tem narašča, kot recimo od Franza Kafke. Ki je bil ravno tisti, ki je rekel, da ga slava sploh ne zanima.

Ste akutno nervozni ob misli na minljivost?

► Ne, zdaj mi že kar povejo, da moram na operacijo ali kaj podobnega. Stvari postanejo realne in človek se jih navadi.

Zdaj kaj pišete?

► Že skoraj mesec in pol nisem napisal niti črke, sem pa napisal eno stran takoj, ko sem se vrnil iz resnobe življenja po operaciji. In ves čas mi gre po glavi roman. Ves čas razmišljam o tem, kako bom nadaljeval, ampak zdaj sem v tisti fazi, ko zanalašč ne.

Ker se vam zdi, da boste potem morda živeli dlje? Da bo usoda počakala na konec romana?

► Zelo mogoče. Ampak včasih je šlo res za to, da si zgorel v umetnosti, včasih sem pisal vso noč. Zdaj pa sem zmatran in grem raje spat.

Skratka, življenje je zdaj končno postalo pomembnejše od umetnosti?

► Zna biti.

Nekoč ste rekli, da umetnost za vas pomeni rešitev. Rešitev pred čim?

► Jebela, ravno zdaj prebiram rubriko o tesnobi, ki jo imajo v *Literaturi*, v katero vsak pisatelj napiše kaj o tesnobi. To je to, literatura je rešitev pred tesnobo. Skoraj bi rekel, da je povod za pisanje večkrat stiska kot veselje. Tudi komedijo ustvarjaš za to, da bi se smejal takrat, ko se ne moreš.

Se vam zdi, da imamo Slovenci primanjkljaj na področju humorja zato, ker ne razmišljamo dovolj o svoji minljivosti?

► Meni se je zmeraj zdelo, da smo Slovenci blazno duhoviti. Opažam pa, da čim ne šimfaš slovenstva, nisi čisto ta pravi. Si že sumljiv. Če ne drugega, to gotovo pomeni, da si pri koritu. Če se zavzemaš za državo, je jasno, da je nekaj narobe in da ti gre najbrž samo za denar.

V resnici pa ste samo zadovoljen človek.

► Ja, vsaj želel bi si. Saj je težko biti čisto zadovoljen. Kar ne rata. Moraš se pa truditi.

In vi ste se vedno borili za svojo srečnost?

► To pa res. Danes sem se na primer menil za tenis, čeprav pada dež.

Zakaj imate tako radi tenis?

► Tenis je prima. Najprej moraš vse pospraviti v torbo. Če pozabiš copate, se lahko kar počiš v glavo. Potem moraš priti na igrišče. Potem pa moraš teči, moraš dati vse od sebe, najbolje, da kar takoj. Moraš biti miren, moraš se obvladati, zdržati moraš do konca. Ko pa se to zgodi, postaneš srečen. Stoodstotno. Ker si tako zmatran.

Tudi če ne zmagaš?

► Tudi če ne zmagaš. Sploh ni važno. Nesrečen si samo, če se ne potruдиš dovolj, če igraš malomarno, če preveč jokaš, kot se reče v teniškem žargonu. Kot v življenju. x